

Kõrgessaare valla ja Kärdla linna ühinemise arutelu

RAHVAKOOSOLEKU PROTOKOLL

Kärdlas, 26. märtsil 2013

Algus: 18.00

Lõpp 19.20

Koosolekul osalesid juhtkomisjoni liikmed: Aili Küttim, Jaanus Valk, Mati Kiivit, Artur Valk, Katrin Sarapuu, Georg Linkov, Tiit Harjak, Anton Kaljula, Helika Villmäe.

Rahvakoosolekul osales ligikaudu 50 inimest.

Georg Linkov: hea meel näha, et huvilisi on kogunenud. Tänane koosolek on selleks, et ühiselt rääkida ühinemise teemal. Annan ülevaate hetkeseisust esitluse näol, mis on olnud sarnane nii Kõrgessaares kui Kõpus. Seejärel küsimused-vastused. Alustuseks sõna Kõrgessaare volikoge esimehele Aili Küttimile ja Kärdla Linnavolikogu aseesimehele Tiit Harjakule.

Aili Küttim: veebruari algul tegi Kõrgessaare Vallavolikogu Kärdla Linnavolikogule ettepaneku alustada ühinemisläbirääkimisi ja mille Kärdla Linnavolikogu teadaolevalt üksmeelselt vastu võttis. Meie ühine, väga selge soov ja eesmärk on näha Hiiumaad tervikuna. Volikogud on kokku pannud komisjoni, kes on valmistanud ette ühinemislepingu. Kindlasti on leping teie kõikideni ka ühinemislehe vahel jõudnud ning olete saanud sellega tutvuda ja loodetavasti teinud ka oma märkusi selle kohta. Soovin teile arukust ja tarkus kõik küsimused, mis tekkinud on, ära küsida.

Tiit Harjak: mul on hea meel tõdeda seda fakti, et kuigi ühinemisläbirääkimisi on Hiiumaal alustatud mitmel korral ja ettepanekuid on tehtud veel rohkem, siis esimest korda oleme tõesti jõudnud nii kaugele, nagu praegu, ja see on suur fakt iseenesest. Need kaks omavalitsust, kes on praegu ühinemisprotsessis, on olnud just need, kes iga ühinemisprotsessi juures on olnud nõus läbi rääkima ja olnud ühinemise pooldajad. Lepingusse võib veel ettepanekuid teha ja kui on häid ettepanekuid, mis lepingusse sisse viiakse, siis saab leping veel parem. Kui rahvas nii Kõrgessaares kui Kärdlas küsitluses ühinemisega nõusse jäävad, siis võib öelda juba, et ühinemine saab teoks.

Georg Linkov: /näitab ja selgitab slaidiprogrammi/ Juhul, kui ühinemine peaks aset leidma, moodustub uus vald, mis tõenäoliselt saab nimeks Hiiu vald, vapi sümboolikana hakatakse kasutama Kõpu majakat. Uus vald moodustab Hiiumaa territooriumist ca 40 %, kokku pindalaks veidi üle 1000 km², Kärdla linn täna 4,5 km² ja Kõrgessaare vald 379,5 km².

Rahvastik: 1.märtsi seisuga Kõrgessaares 1309 elanikku, Kärdlas 3572 elanikku.

Ühinemise eeldused: ühine toimepiirkond, inimesed on seotud, ühine infrastruktuur, Kõrgessaare veevõrk läheb 1.juulist Kärdla Veevärgi alla, meil on toimiv koostöö ja ühistegevused, suureks eelduseks on soov minna edasi võrdsete partneritena. See kumas läbi ka läbirääkimiste alguses, sest kõik said aru, et ajaline ressurss on väga väike. Kuna aga oleme varem rääkinud sellest korduvalt aastaid, siis nüüd on vormistamise faas ja see oli võimalik, kuna kõik räägivad ühte juttu.

Olemasoleva süsteemi kirjeldus: finantsid ei võimalda palgata vajalikke spetsialistide, töökorraldus on killustunud, töötajad peavad ennast jagama erinevate ülesannete vahel; eelarved ei võimalda piisavalt investeerida ega suuremate projektide omafinantseeringuid tagada; ühe omavalitsuse elukvaliteet sõltub otseselt teise omavalitsuse teenustest, samas puudub sageli võimalus teenuste korraldamises kaasa rääkida; omavalitsused osutavad vastastikku palju teenuseid, nt haridus- ja sotsiaalvaldkonnas, me arvleme ja kooskõlastame omavahel ning raiskame selle peale ressursi, see võiks olemata olla.

Rahvastiku osas on struktuur sarnane. Rahvaarvu vähenemine on jätkuv, seda mõjutavad nt Tallinna otsused. Rahvaarvu vähenemine kahe kuuga on olnud sama, mis kolme aastaga.

Hariduse valdkond: Kõrgessaare lasteaias Vigri on praegu 3 rühma ja 49 last, kooli läheb neist 7, kooli lõpetab 10 last. Kärkla lasteaias on 7 rühma ja 139 last, kooli läheb 30, ehk 26 last vähem, kui sellel aastal. Põhihariduse III astet ei rahasta riik juhul, kui on vähem kui 30 last.

Tänane seis KÜG põhikooli astmes kokku on 329 õpilast, sellest I ja II astmes 191 ja toimetulekuklassis 3 õpilast. Lauka põhikoolis on 75 õpilast, sellest I ja II astmes 53 õpilast. III kooliastmes aastatel 2013-2014 19 õpilast, 2014-2015 24 õpilast, 2015-2016 26 õpilast, need numbrid näitavad küll kerget kasvutrendi, aga kohe peale neid aastaid tuleb uus langus ja praeguse rahastuse süsteemi järgi ei kata riik ühelgi juhul seda. Ehk I ja II kooliastme arvelt tuleb III aste kinni maksta ja see tuleb I ja II kooliastme õpilaste hariduskvaliteedi arvelt. See on see, mida tahaksime edaspidi vältida.

Tööealised inimesed: töötuid Kärklas 108, Kõrgessaares 50, maksumaksjaid Kärklas 69 % ja Kõrgessaare 63%, keskmine sissetulek Kärklas 813 eurot, Kõrgessaares 881 eurot. See näitab, et töökohad asuvad vallast väljas mandril, Kärdlal on kohapealsed ettevõtjad. Eakad vanuses 65+ on kasvav trend.

Tulude arvestuslikud alused: selles tabelis on näha riigi poolsed toetused. Kas siis tasandusfondi näol, kui tulud –kulud ei ole tasakaalus, või maardlatest või maamaksust saadavad tulud. Tegelikkus on see, et ükski Hiiumaa vald tasandusfondi ei saa, Kärkla natuke saab, kuid tõenäoliselt see lähiajal kaob.

Teede, tänavate seis: Kõrgessaares on 93 km teid ja 5 km tänavaid, Kärklas 34 km tänavaid ja kehtib ka teenusleping aastani 2016. Teede remondiks eraldas riik Kärdlale 570 tuhat eurot, Kõrgessaarele 66 tuhat eurot. Kalmistuid on Kärdlal 1, Kõrgessaarel 5, heakorra tagavad omavalitsused.

Loodava Hiiu valla volikogu on 21 liikmeline, vallavalitsusel oleks 5-7 liiget ja vallavalitsuse struktuur ise oleks osakondade põhine, pärast valimis hakatakse tööle detailsema struktuuriga. Linnas praegu 9, vallas 5 hallatavat asutust, juurde võib tulla Kõpu kool.

Ühinemise plussid ja miinused: laenu on võetud selleks, et üldse oleks võimalik kiiresti arendusi teha, kuna omavahendid seda ei võimalda. Samas elame ajal, kui on hästi aktuaalne projektimajandus, ja siin on küsimus, kas oled kaasas ja kasutad neid võimalusi või mitte. Seega: see, et on laenu, on miinus ja see, et on arendustegevus, on pluss.

Investeeringuvõimekus: Kärkla laenuprotsent on aasta lõpuks täis juhul, kui oleme ära kasutanud kogu sadama ehitamiseks vajamineva laenuosa, ehk siis lubatud on võtta laenu 60 % ja see saab aasta lõpuks täis ning jääb järgmiseks 2 aastaks. Seega, järgmised kaks aastat meil laenuvõimekust ei ole, edasi hakkab laenuprotsent langema. Koos vallaga oleks seis järgmine: 2014. aastal oleks lubatud protsent 60st 45%, 2015. aastal 33%, 2016. aastal 26% ehk see võimekus oleks kiiresti tagasi. Ühinemisel on meil kahepeale plaanis suured projektid, millega on võimalik minna 2015. aastal algavasse uude Euroopa rahastuse perioodi.

Spetsialiseerumine: töötaja ei peaks tegelema mitme erineva valdkonnaga.

Tugevam partner läbirääkimistel teiste organisatsioonidega.

Konkurentsivõime suureneb, meil on rohkem potentsiaali kahepeale kokku,

Politiseerumine: siin on Kõrgessaare näinud miinust, kuna Kõrgessaares ei ole täna erakondlik esindus nii tugev kui Kärddlas.

Haridussüsteemi jätkusuutlikus on tagatud.

Avalike teenuste aluste ja hindade ning töötajate tööasude ühtlustamine 2014 - 2015: täna on Kärddlas olemas teenused, mida Kõrgessaare ei suuda oma väiksuse tõttu tagada.

Volikogu liikmete arv suureneb, loodetakse ka kodanike aktiivsuse kasvu.

Harda Roosna: teenuste juures on nii pluss kui miinus, mida tähendab miinus?

Katrin Sarapuu: tähendab, et teenus võib minna ka kallimaks.

Aivi Telvik: Kõrgessaare rahvas võiks tutvustada Kõrgessaare teadmuskeskuse projekti.

Katrin Sarapuu: eesmärk on tuua töökohti Kõrgessaare valda, projekt on nii haridus- kui turismi suunitlusega, on kavandatud kümme töökohta, mis seda teadmuskeskust teenindab ja läbi selle areneksid ka teised teenused, nt majutus, toitlustus. Põhieesmärk on Läänemere ja merenduse tutvustamine ning inimeste harimine erinevate näituste, vahendite, õppemeetodite kaudu. Oleme prognoosinud külastuste arvuks 15 tuhat. Meil on koostöölepingud Eesti Merendussüsteemide Instituudiga, Eesti Mereakadeemiaga, st siin hakkavad käima hooajaliselt kadetid. Läbi oleme rääkinud ka Hiiumaa Ametikooliga.

Harda Roosna: kust tuleb 15 tuhat külastajat?

Katrin Sarapuu: aluseks oleme võtnud tuletornide külastatavuse.

Raivo Karjamaa: kui ei lähe nii, nagu soovitud, kas siis võib ka „lahku” minna?

Artur Valk: jah võib, kuid praktikat pole.

Jüri Aamisepp: meil ei ole eriti alternatiivi, rahvastik on vähenenud ja üks omavalitsus oleks õige.

Raivo Karjamaa: arvan samuti, et üks omavalitsus on piisav.

Jaanus Valk: mul on kuues kord istuda ühinemislaua taga ja minu nägemus on see, et Hiiumaa on üks toimiv piirkond.

Kristjan Arunurm: kus saab olema valla keskses ja kuidas toimub teenuste tagamine teeninduspunktides?

Georg Linkov: keskus jääb Kärddlasse, teeninduspunktid Kõrgessaares ja Kõpus, kindlatel aegadel on võimalik saada spetsialisti teenust, püsivalt on kohal sekretär-registripidaja ja abivallavanem, võib-olla veel keegi. Spetsialistid liiguvad, maakorraldaja käib kohal näiteks teisipäeval. Kodaniku jaoks ei tohiks olla vahet, kas konkreetne spetsialist on kohal või mitte, ta peab kõik vajalikud toimetused saama kohapeal ära teha. Juhul, kui soovib isiklikult spetsialistiga kohtuda, siis peab vaatama, millal konkreetne spetsialist vastu võtab.

Harda Roosna: kas on otsustatud ühinemise toetuse kasutamine?

Georg Linkov: ühinemistoetus on suurusjärgus 330 tuhat, oleme kokkuleppinud, et ca pool sellest läheb ühinemise protseduuride peale ja ülejäänud, veidi rohkem kui pool, läheb suuremate projektide ettevalmistamiseks. Nendeks projektideks on Kõrgessaares teadmuskeskus ja koostootmisjaam ning Kärđlas sotsiaalkeskus. Sisuliselt läheksid need vahendid selleks, et teha ära ettevalmistustööd projekterimisfaasis ja projekti taotluse ettevalmistamiseks selleks, et hakata taotlema täiendavat raha Euroopa uue rahastusperioodi avanemisel.

Harda Roosna: kas ainult ettevalmistamiseks, mitte omafinantseeringu katmiseks?

Georg Linkov: ka omafinantseeringu katmiseks, kuid see oleneb selle projekti iseloomust. Kui projekt näeb ette, et seal on vaja omafinantseeringut ja seda on võimalik sellest toetuse osast kasutada, siis ka omafinantseeringu katmiseks.

Ille Savioja: kas ühistranspordi-logistika peale on mõeldud?

Georg Linkov: mõeldud on. Kuna vahemaad on suured, siis oleks vaja transporditeenuse kvaliteeti parandada selliselt, et ajaline kestus väheneks. Täna on Käina eestvedamisel läbi arutamisel see, kuidas oleks võimalik tagada üle Hiiumaa laste kiirem toimetamine gümnaasiumi astmesse juhul, kui meil peaks olema paari aasta pärast Hiiumaa Ühisgümnaasium Kärđlas, ja siin tuleb vaadata kogu Hiiumaad tervikuna.

Harda Roosna: kas see tähendab ainult lapsi või maakonnaliine?

Georg Linkov: see on lahtine, siin on võimalikud erinevad lahendused, oluline, et lapsed saaksid sõltumata asukohast kiiresti kooli.

Ivi Rimmelg: kas ühinemine mõjutab haridusasutuste võrku?

Georg Linkov: mõjutab küll. Täna on suur küsimus, mis saab Kõpu koolist, samuti mis saab Lauka kooli III astmest. Täna oleme väga seda meelt, et Lauka kooli III aste peab jätkuma, praegu on kokkulepe, et Lauka kool jätkab III astmega 4 aastat, loodame et edaspidi ka.

Kristjan Arunurm: kas on välja arvatud omavalitsuste omavaheline arveldamine avalike teenuste osas, nt huvikooli ja sotsiaalteenuste osas? Mis võidud ja kaotused sellega kaasnevad?

Georg Linkov: Kärđla puhul on kindlasti suur võit, sest tänane seis on see, kus me vanas rahas maksime teistele omavalitsustele peale sadu tuhandeid kroone, Kõrgessaare puhul jäi see vist 30 tuhande alla, see puudutas nii sotsiaalteenuseid kui haridust. Kui on tulevikus üks vald, siis see arvlemine kaob üldse ära. Mis puudutab Lauka kooli, siis arvan, et siin avaldab mastaabi efekt sellist mõju, kus meil on kahe kooli peale kokku piisav arv lapsi, et saada riigilt täiendavat toetust.

Harda Roosna: kas kõik omavalitsuste sõlmitud lepingud jätkuvad?

Georg Linkov: lepingud jätkuvad mõlemal poolel.

Kristjan Arunurm: millal Käina liitub?

Georg Linkov: Käina on öelnud, et nemad liituvad järgmisel perioodil, so 2017. Varasematel koosolekutel on tekitanud küsimusi Hiiu valla nimi. Kas teil kellegil ei ole see küsimusi tekitanud?

Jüri Jaanson: kas Reigi vald ei oleks parem? Ajalooliselt oli Kärddla kunagi Reigi kihelkonna üks osa. Reigi oli rootslaste ajal põhivald.

Georg Linkov: selle nime valiku kasuks rääkis see, et ta on ajast ees ja perspektiiviga nimi. Turundusinimesed on seda õigeaks pidanud, kuna pole mõistlik turundada ja müüa saart turistile iga paari aasta järel erineva nimega. Pigem las ta olla neutraalne ja perspektiiviga.

Artur Valk: lepingu arutelu juures oli tähtsamaid ja teravamaid küsimusi, kui nimi, aga arvan, et üldiselt turundatakse Hiiumaad tervikuna.

Jüri Ojasoo: seoses omavalitsuste ühinemisega tekib vald, millel liigub ühistransport, nõ maakonnaliin, mida riik doteerib ning mis muutub nüüd vallasiseseks liiniks. Kas juhtkomisjon on sellele tähelepanu pööranud, kuidas tulevikus saab olema? Praegu tehakse transpordi arengukava 2014-2020, kuhu tegelikult peaks saama sisse, et omavalitsuste ühinemisel maakonnaliinid ei muutuks vallasisesteks liinideks, vaid jääks ikkagi riigi poolt doteeritavaks.

Jaanus Valk: see muudatus seaduses on juba tehtud, tehti selle seaduste paketiga, mis lubab omavalitsustel, kellel ei ole ühist piiri, ühineda.

Harda Roosna: mis saab siis, kui ühest omavalitsusest tuleb rahvaküsitluse vastus EI?

Georg Linkov: siis oleneb sellest osakaalust, kui jõuline see EI on. Kui on väga selge EI, siis ei toimu ühinemist, siis tuleb tõenäoliselt ka volikogust EI. Siis olime oma ajast ees ja saame selle juurde tagasi tulla aastal 2017. Tahaks loota, et me ei ole oma ajast ees. Kui osavõtt küsitlusest on aktiivne, ja paljud inimesed ütlevad, et on mõistlik minna ühiselt edasi, siis volikogu hääletab selle poolt. Kui paljud arvavad, et see ei lähe kohe mitte, siis tõenäoliselt hääletab volikogu selle vastu ja ühinemist ei toimu.

Helika Villmäe: ühinemislepingusse saab ettepanekuid teha 4.aprillini, esitades need kirjalikult Kõrgessaare vallavalitsusse või Kärddla linnavalitsusse. Küsitlus toimub 5.-7. aprillini küsitluspunktides Kõpu Internaatkoolis ja Kõrgessaare valitsejamajas ning Kärddla Kultuurimajas kell 10.00 - 18.00. Küsitluspunktis vastamiseks tuleb kaasa võtta ka isikut tõendav dokument. Elektrooniliselt on võimalik vastata 5. ja 6 aprillil omavalitsuste kodulehtede kaudu, vastamine toimub ID kaardi põhised, 7. aprillil elektroonilist vastamist ei toimu. Mõeldud on ka nende peale, kelle tervislik seisund ei võimalda tulla küsitluspunkti ning pole ka elektrooniliselt võimalik vastata, selleks tuleks põhjendatud taotlus esitada 5. aprilliks kella 12.00ks omavalitsuste kantseleisse või teavitada vastavast soovist telefoni teel.

Katrin Sarapuu: on hea meel, et läbirääkimiste käik on olnud selline, kus on olnud sisuline arutelu ja oleme saanud kahepoolset arutada poolt- ja vastu argumente. Ametnikuna pean positiivseks suunaks seda, et saame spetsialiseeruda.

Aili Küttim: hea on tõdeda, et inimesi on see teema igal juhul huvitanud. Kõpus oli mureks teede olukord, Viskoosas tekkis küsimus valimisringkondade osas, kas on mõistlik üks või

kaks ringkonda. Ei ole olemas õiget või valet vastust, täpselt nii, nagu inimene mõtleb ongi õige. Olen inimesena ühinemise poolt, volikogu liikmena olen öelnud, et otsustame nii, nagu rahvas. Pange kõik plussid ja miinus kaalukausile ja tehke see otsus, millega ise rahul olete ja mida õigeks peate.

Tiit Harjak: positiivne on see, et kaob ära paralleelne tegutsemine. Praegu käib mitmete ülesannete täitmine paralleelselt ja see on ressurss. On palju positiivseid asju, mida koos korraldades saame teha paremini.

Ants Vahtras: hääletasime volikogus läbirääkimiste alustamise poolt, me ei ole öelnud, et oleme ühinemise poolt, eelnevad sõnavõttud on seetõttu võib olla veidi ekslikud. Oleme öelnud, et hääletame volikogus nii, nagu rahvas otsustab või nii nagu Kärddla enamuse otsustab. Seadus tegelikult ei seo volikogu otsust küsitlusega. Kui tahame, et elu kohapeal areneks ja inimesed selles osaleksid, siis peab lähtuma sellest, mida inimesed tahavad. Lepingus on öeldud, et kui asjad on erinevad Kärddlas ja Kõrgessaares, ja nagu me teame, siis hinnad ja numbrid ongi erinevad, siis ühtlustatakse inimestele soodsamas suunas. Kui nüüd skeptikuna esineda, siis küsiks, et kust tuleb see ressurss, et kõik need asjad soodsamas suunas lahendada ja miks seda enne pole tehtud, kas selleks, et inimestele soodsamaid variante pakkuda, peab ühinema? Kärddla elanikuna tuleb olla selle poolt, et ühineda, meie investeerimisvõime on praeguseks täis.

Anton Kaljula: kui mõelda, et mis siis ära kaob, siis võib olla on nendeks praegused lipp ja vapp. Inimesed jäävad samaks, rahva raha eest ostetud asjad jäävad samaks, konkurents kahe valla vahel jääb ka ära. Konkurents erasektoris on edasiviiv jõud, kui avalik sektor hakkab omavahel konkureerima, on see ressursi raiskamine.

Kristjan Arunurm: põhiline vastuargument rahva poolt, miks omavalitsused ei julge ühineda, on see, et ametnikud hoiavad oma toolist kinni. Kas nende kahe omavalitsuse ametnikud oma koha pärast ei kardad?

Anton Kaljula: arvan, et ei peaks kartma, nad on õppinud inimesed. Valimistega saame teada, mida üks või teine poliitik lubab. Täna pidime leidma kõige parema lahenduse, et ühineda.

Artur Valk: oleme ühiselt ette valmistanud ühinemislepingu. Oleme tahtnud, et leping oleks võimalikult selge ja lihtne, mis näitaks, kuidas me järgmised neli aastat elame. Aegajalt oleme vaielnud, kui detailseks me lepinguga läheme ja mina olen olnud seda meelt, et see oleks võimalikult selge ja arusaadav. Aegajal tuleb ikka see lause, et Lauka kooli III astmele tuleb peale maksta. Ühinemise korral osalevad Kõrgessaare inimesed ka Kärddla suure laenu tagasimaksimisega. Seega ei peaks Lauka kooli III astmele peale maksmine ja selle säilimine olema üldse mingi küsimus. Nii nagu rahvas hääletab Kõrgessaare vallas, nii hääletan volikogus ka mina.

Jaanus Valk: mul on samuti hea meel, et see protsess on selle tempoga niimoodi läinud. Võtmesõnaks on omavaheline usaldus, ei tasu rõhutada seda, et leping ei ole volikogule siduv, sest valdavalt jõuavad volikogudesse samad inimesed, kes praegu ja meil on poliitiline vastutus. Olen seda meelt, et Hiiumaa lõpuks saab üheks omavalitsuseks.

Mati Kiivit: sünonüümid on liitumine ja ühinemine, me ühineme võrdsete partneritena, mina olen ühinemise poolt.

Georg Linkov: kuna I vot ennast pole, siis palus ta edasi öelda: selleks, et kohale jõuda tuleb minema hakata. Kui me ei saa seda tervikuna teha, teeme siis vähehaaval osaliselt ja ühineme kahe omavalitsusega. Oli küsimus, et kust tuleb see ressurss, samas on teada, et üksinda on hulka kulukam ja ebaefektiivsem, kui kahekesi koos. See, mida praegu teeme, on ajalooline otsus, ja seda pole üldse lihtne teha, sest siseneme tundmatusse. Aga anname võimaluse ja loodame, et tõuseb kasu.

Protokolli koostas Helika Villmäe.